

pastviny a jejich údržba

Krajinu v okolí Pavlovských vrchů ovlivňoval člověk svou činností již od mladší doby kamenné. Jemu vděčí toto území za svoji současnou podobu a nadále zůstává na člověku závislé. Pokud by se Pavlovské vrchy ponechaly bez zásahu a péče, nastoupila by sice příroda cestu přirozeného vývoje, ovšem za cenu nenávratné ztráty vzácných organismů, jež zde přežívají právě díky souhře přírody a člověka.

Co říkají historické písemné prameny

Území patří spolu se středními a severními Čechami k tzv. starosídelnímu oblastem, to jest k místům, která byla trvale osídlena přinejmenším od mladší doby kamenné.

Nejstarší písemné zprávy o využití půdy na Mikulovsku pocházejí z počátku 15. století. Z tzv. lichtenštejnského urbáře vyplývá, že vedle orné půdy byly významným zdrojem příjmů vinice a že v katastrech některých vsí existovaly lesy, které poskytovaly stavební dříví a dřevo na otop. Urbář se zmiňuje také o zelinářských zahradách, loukách a rybolovu v řekách, několika rybnících a štěpnicí. Rozsáhlé byly i pastevní plochy: skot a ovce se pásly jak na úhorech, tak na svazích, které nebylo možno obdělávat, a v lesích. Značný úbytek obdělávaných ploch způsobila třicetiletá válka. Tento stav trval s menšími změnami až do konce 18. století.

Další spolehlivé zprávy o využití půdy v okolí Pálavy přináší stabilní katastr z roku 1840. V té době asi 60 % pozemků bylo využíváno jako orná půda, 15 % připadalo na lesy, 15 % na vinice a 10 % na pastviny. V oblasti bylo napočteno 1779 kusů hovězího dobytka a 3528 ovcí. Rozloha pastvin se však do roku 1900 zmenšila skoro na polovinu, protože v kraji postupně jako nerentabilní zanikl chov ovcí.

Zlom nastal v průběhu 20. století v souvislosti s kolektivizací a intenzifikací zemědělství. Dobytek byl natrvalo ustájen a malé plochy pastvin postupně opouštěny, zatímco produkce pšicín se přesunula na ornou půdu, následkem čehož došlo k zarůstání pastvin hlavně hlohy, šípky a trnkami a degradaci pestrých stepních společenstev.

Aby zamezili trvalé ztrátě, přebírali zodpovědnost o zarůstající, avšak stále cenné stepní plochy ochránci přírody. Obnova pastvin v rezervaci začala odstraněním náletových dřevin, poté následovalo pravidelné sečení. V současné době organizuje ochrana přírody ve spolupráci s místními zemědělci návrat k původnímu využití území – k extenzivní pastvě ovcí a koz.

Pastevní sezóna začíná již počátkem dubna a trvá až do konce října do ukončení růstu trav a bylin. Délka pastevní sezóny závisí na rozloze pastviny, složení pastevního porostu a průběhu počasí v daném roce.

Kombinace pastvy ovcí a koz má své opodstatnění. Ovce se při pasení vyhýbá vzrostlejší vegetaci a kvetoucím travám, je však schopna spást chutnější druhy bylin i z nižších vrstev porostu, což omezuje výskyt plevelných druhů. Koza se oproti tomu v průběhu celé pastevní sezóny zaměřuje na stromy a keře. Ovce a kozy se tak vzájemně doplňují. K udržení bezlesí však pastva ovcí plně postačuje. Charakteristickým rysem pastvin bývají ostrůvky trnitých nebo pro dobytek jiným způsobem nezajímavých rostlin. Tyto druhy lze potlačit včasným posečením nedopasků, a to předtím, než stačí vykvést a vysemenit se.

Pastva v chráněných územích je financována z Programu péče o krajinu. Tím státní ochrana přírody umožňuje podílet se na ochraně území místním občanům, v tomto případě drobným zemědělcům. Pohled na pasoucí se ovce a kozy je atrakcí pro návštěvníky Pavlovských vrchů a může přispět k pochopení křehké vazby mezi přírodou a šetrně hospodařícím člověkem.

Z naší krajiny téměř vymizely extenzivně pasené travní porosty, které dotvářely ráz kulturní krajiny. Pravidelně přepásané pozemky se vyznačují nízkým a hustým drnem plazivých a při zemi rostoucích druhů. Oč nižší jsou rostliny na povrchu, o to spletitější síť kořenů vytvářejí pod zemí, čímž půdu zpevňují, chrání ji před erozí a zároveň účinně zadržují vodu. Přednost pastvy oproti sečení spočívá v tom, že pasoucí se zvířata rozrušují souvislý drn, a tím vytvářejí místa vhodná pro klíčení a růst druhů rozmnožujících se semeny.

Bezobratlí živočichové i obratlovci žijící na pastvinách jsou v velké části vázáni na pravidelný management, tedy seč nebo pastvu. Ústup od tradičních způsobů obhospodařování těchto biotopů byl zřejmě hlavním důvodem vymizení sysla na mnoha lokalitách.

dudek chocholatý

(*Upupa epops*)

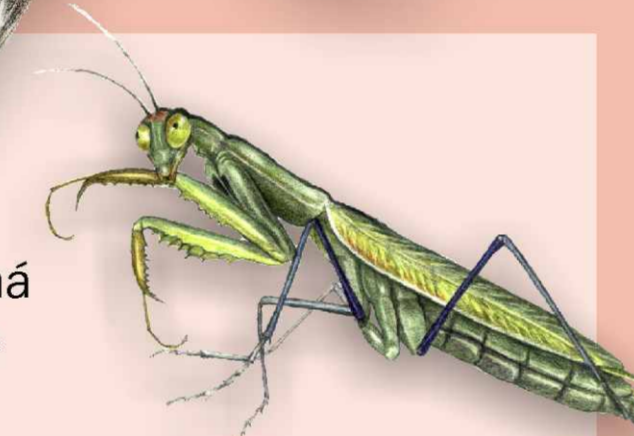
Tento obecně známý druh ptáka je v celé střední Evropě na ústupu. I z Pálavy téměř vymizel, hojněji hnízdí pouze v Milovickém lese.

kudlanka nábožná

(*Mantis religiosa*)

Tento dravý hmyz je jedním z hmyzích symbolů Pálavy. Při čekání na kořist má přední ozubené nohy složené v poloze připomínající ruce při modlení.

chrobák hladký

(*Trypocopris vernalis*)

V krajině, kde se pasou kopytníci, lze potkat chrobáky. Vyhrabávají pod kupkami trusu kopytníků chodby, které zaplní trusem a na konec každé z nich nakladou vajíčko. Vyhlíhlé larvy se až do zakuklení živí trusem.

chrobák velký

(*Geotrupes stercorarius*)

běložubka bělobřichá

(*Crocidura leucodon*)

Běložubka sice tělem připomíná myš, společně s rejsky, ježky a krtky však patří mezi hmyzožravce.

Nejen na Pálavě, ale v celé naší přírodě nemusíte mít strach z velkých šelem. Mnohem větší nebezpečí však přinášejí zcela nepatrní tvorové – roztoči. Klíště obecné je známý přenašeč mozkové encefalitidy a lymfské boreliózy. Na pálavských stráních navíc můžete přijít do styku se sametkou podzimní, která sice nepřináší nebezpečné choroby, přesto vám může na čas znepříjemnit život. Její larvy číhají koncem léta na vrcholcích trav na teplokrevné živočichy, jimž nabodávají kůži a živí se tekutinou z tkáně hostitele. Pokožka v místě napadení zrudne a svědí. Asi po třech dnech opustí larvy sametky tělo svého hostitele a pokračují v dalším vývoji v zemi. Piknik na zdejší trávníku tedy může mít nepříjemné následky.

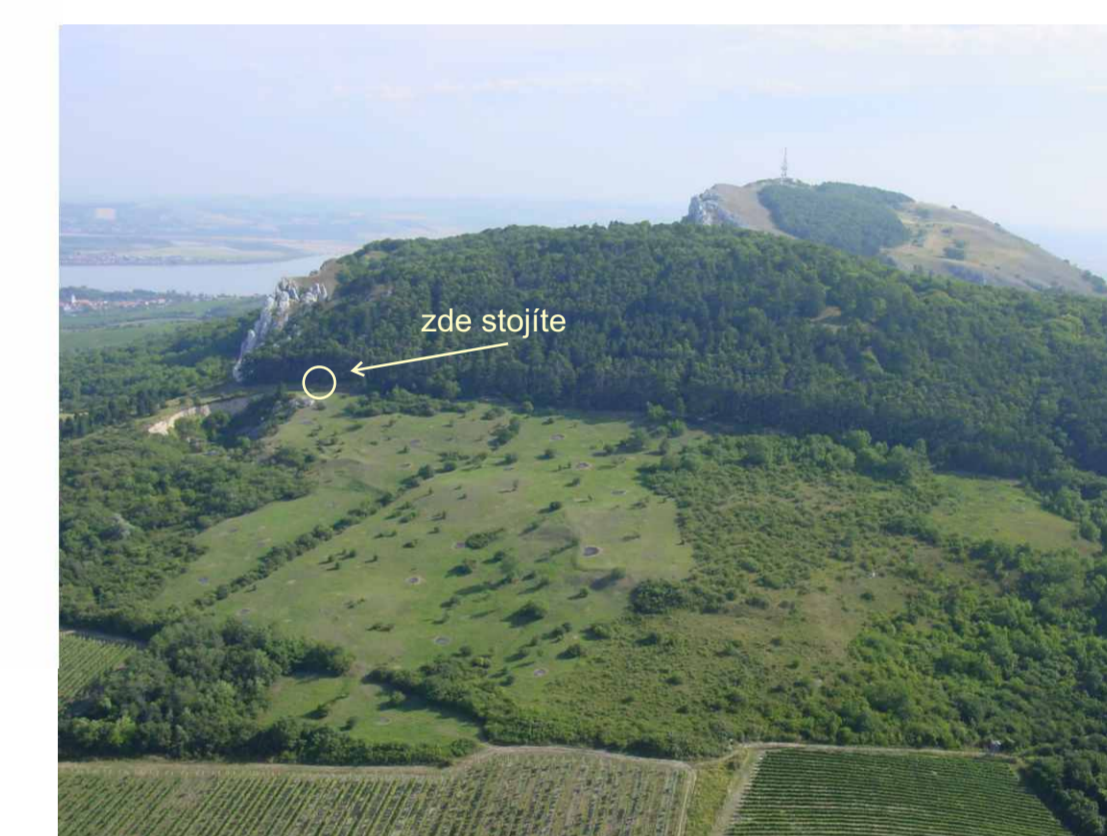
klíště obecné

(*Ixodes ricinus*)

sametka podzimní

(*Neotrombicula autumnalis*)

Potkáte-li u cesty šedého nebo hnědého hada s tmavými skvrnkami po těle, nemusíte mít obavu z užtknutí. Nejde o zmiji, která na Pálavě a v širokém okolí nežije, nýbrž o vzácnou **užovku hladkou** (*Coronella austriaca*).

